

Tryb przeprowadzania zajęć na uczelniach wyższych

Raport Centrum Analiz
Niezależnego Zrzeszenia Studentów

Warszawa 2021

Niezależne Zrzeszenie Studentów
ul. Krakowskie Przedmieście 20/22 lok. 21
00-325 Warszawa

NIEZALEŻNE ZRZESZENIE STUDENTÓW

Spis treści

Wstęp	3
Metodologia badania	4
Pytania metryczkowe	5
Analiza pytań kwestionariuszowych.....	12
Podsumowanie.....	27

Wstęp

Pandemia w gwałtowny sposób zmieniła tryb funkcjonowania wielu firm i instytucji na całym świecie. Nie ominęło to funkcjonowania uczelni wyższych w Polsce. Podejmowane przez instytucje państwowe decyzje i działania w celu ograniczenia skali zakażeń wywarły znaczący wpływ na system edukacji, prowadząc do zamknięcia uczelni wyższych. W tej sytuacji instytucje szkolnictwa wyższego przeszły z kształcenia stacjonarnego na zdalne.

Wprowadzenie zdalnej edukacji, z którą musieli zmierzyć się studenci, nie należało do łatwych zadań. W pewnych dziedzinach łatwiej wprowadzać kształcenie na odległość, np. w humanistycznych lub naukach społecznych, znacznie trudniej realizować takie kształcenie w naukach przyrodniczych czy technicznych.

Centrum Analiz Niezależnego Zrzeszenia Studentów przeprowadziło badanie, w którym studenci uczelni wyższych mogli wyrazić opinię na temat trybu przeprowadzania zajęć. Efektem przeprowadzonego badania jest niniejszy raport, którego wnioski mogą pomóc w wyznaczeniu optymalnej formy przeprowadzania zajęć na uczelniach wyższych w przyszłości.

Metodologia badania

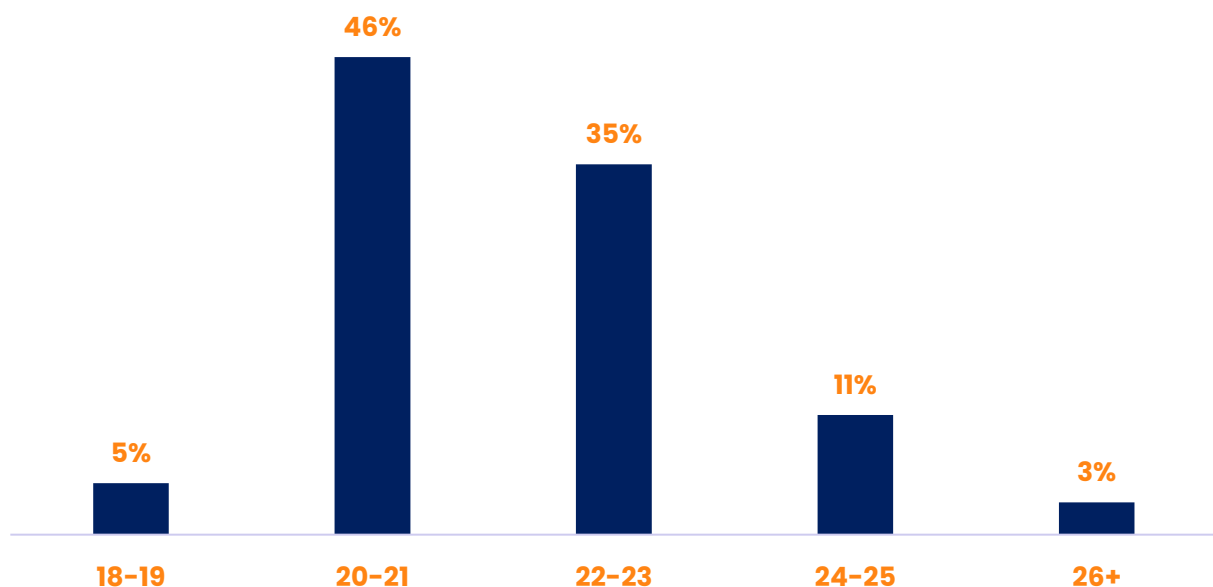
Badanie zostało przeprowadzone metodą ilościową za pomocą badania internetowego (inaczej CAWI – Computer Assisted Web Interviewing). Wykorzystana anonimowa ankieta internetowa dystrybuowana była w przestrzeni internetowej w dniach od 02.09 do 19.09.2021 r. Grupą docelową byli studenci uczelni wyższych w Polsce. Odpowiedzi udzieliło 2415 respondentów z blisko 50 uczelni wyższych. Na podstawie takiej próby jesteśmy w stanie dokonać analizy wyników oraz wyciągnąć wnioski mówiące o tym, jak studenci postrzegają tryb zdalny oraz stacjonarny studiów na swojej uczelni.

Pytania metryczkowe

W badaniu wzięło udział **2415** studentów z blisko 50 uczelni wyższych w Polsce. Poniżej zostały zaprezentowane dane metryczkowe.

Spośród badanych aż 81% stanowią osoby z przedziału wiekowego od 20 do 23 lat. Rozkład badanych ze względu na wiek zaprezentowano na poniższym wykresie.

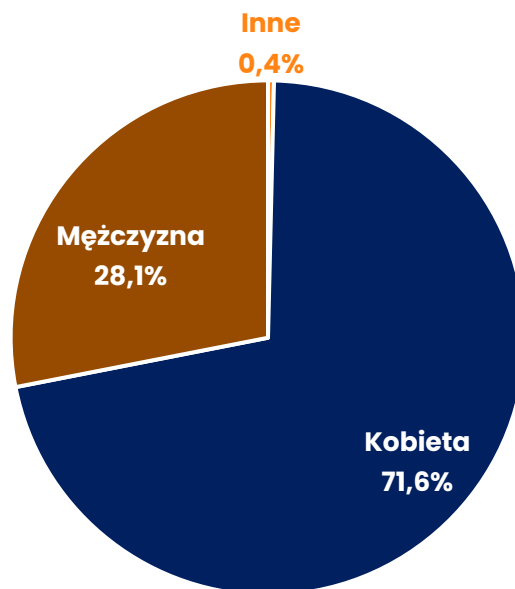
Wykres 1: *Wiek badanych respondentów*

Rozpatrując odpowiedzi studentów ze względu na płeć, 0,4% wskazało na odpowiedź *Inne*. Ze względu na małą liczbę respondentów z tej grupy, zostanie ona pominięta w poniższej analizie wyników z podziałem na płeć. Rozkład kobiet i mężczyzn wśród badanych jest zbliżony do rozkładu ogólnej liczby studentów z podziałem na płeć. Stosowne będzie rozpatrywanie wyników ankietowanych ze względu na podane grupy.

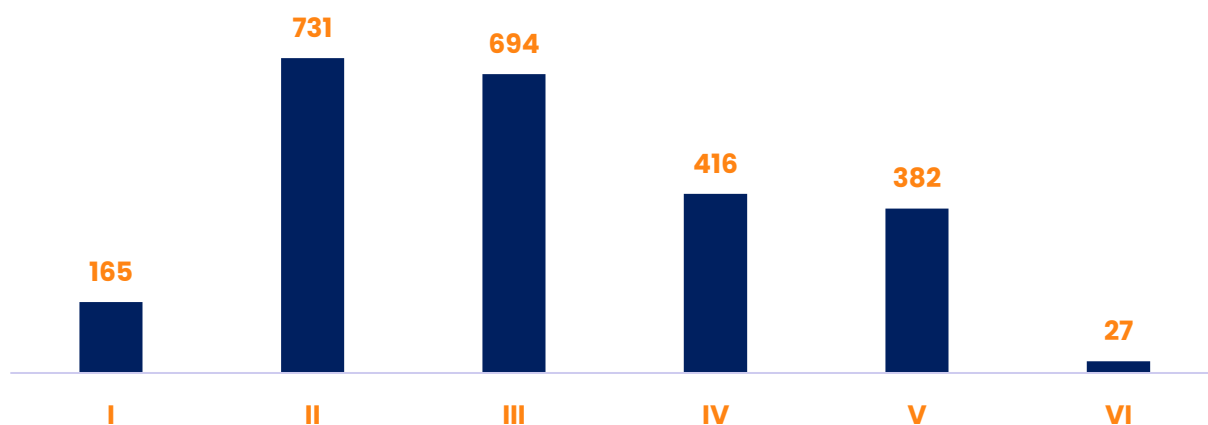
Oto rozkład respondentów ze względu na płeć.

Wykres 2: Płeć badanych respondentów

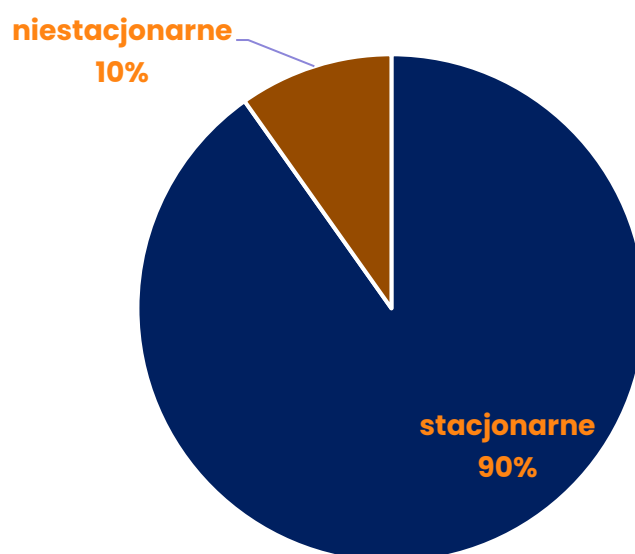
Aby dokładniej poznać badanych studentów zapytano ich o rok studiów. Większość badanych, którzy zaznaczyli pierwszy i drugi rok studiów, nie doświadczyła nauki w murach uczelni. Wyniki ukazują, iż podana grupa tych roczników stanowi 37% całości i należą do niej również studenci, którzy studiowali już na innych kierunkach. Przyjmując wynik równy $\frac{1}{4}$ wszystkich ankietowanych, który jest znacząco niższy od 37%, możemy przyjąć zgodność reprezentacji grupy do poniższych analiz wyników oceny poszczególnych trybów zajęć. Potwierdzeniem podanego założenia będą wyniki odpowiedzi na szczegółowo zadane pytanie o możliwość studiowania stacjonarnie w budynku uczelni.

Wykres 3: Rok studiów badanych respondentów

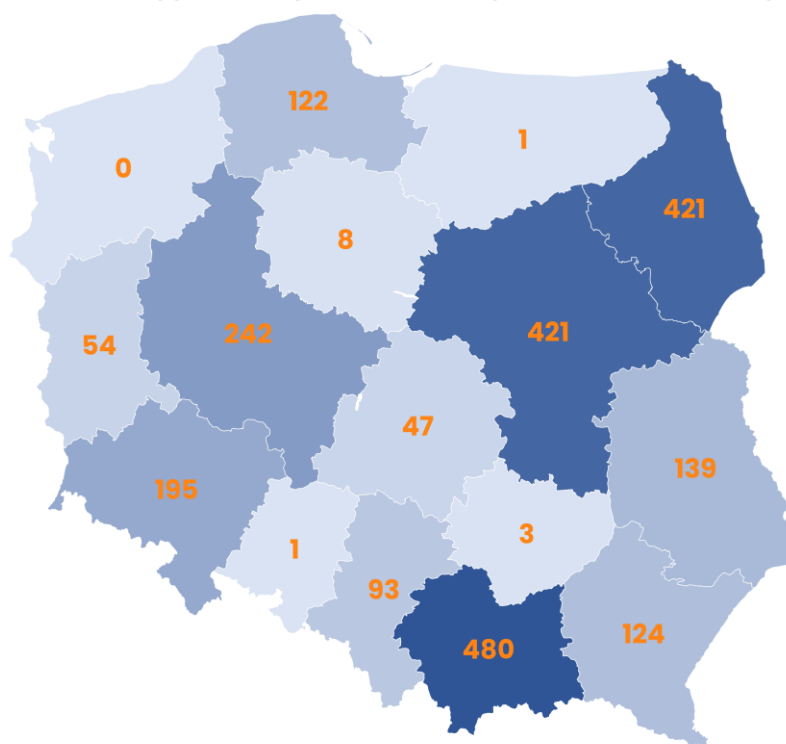
W ankiecie wzięli udział zarówno studenci studiów stacjonarnych oraz niestacjonarnych. Poniższy wykres ukazuje rozkład odpowiedzi.

Wykres 4: Tryb studiów badanych respondentów

Biorąc pod uwagę odpowiedzi ankietowanych ze względu na uczelnie, po krótkiej analizie wyników i przyporządkowaniu do odpowiednich województw w Polsce rozkład prezentuje się następująco. Na wykresie przedstawiono próbę N=2351, nie uwzględniono wyboru *Inne* przez ankietowanych.

Wykres 5: Liczba wypełnionych ankiet z podziałem na województwa

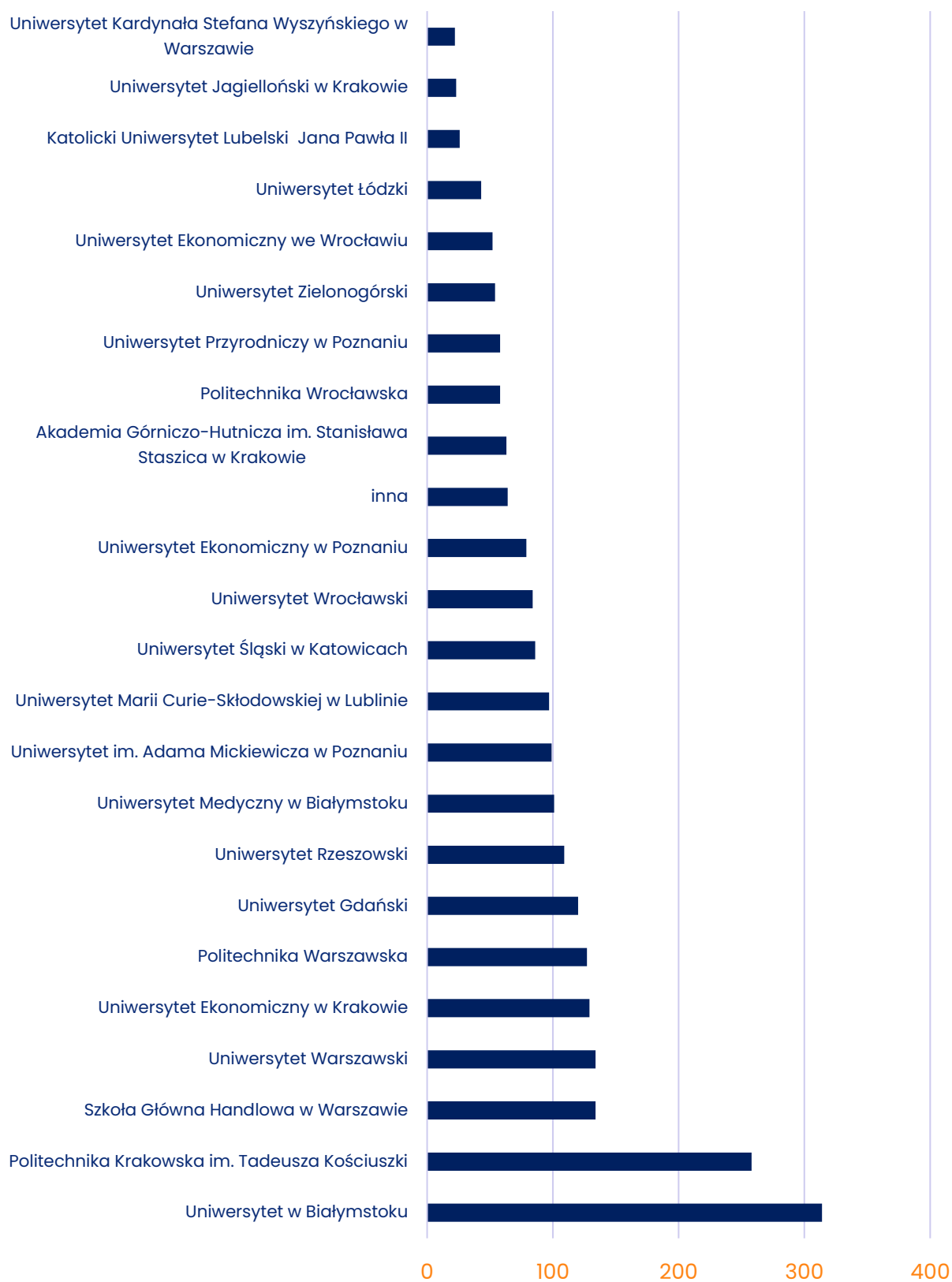

Obsługiwane przez usługę Bing
© GeoNames, Microsoft, TomTom

Dzięki temu możemy stwierdzić, że respondenci reprezentują różne obszary Polski.

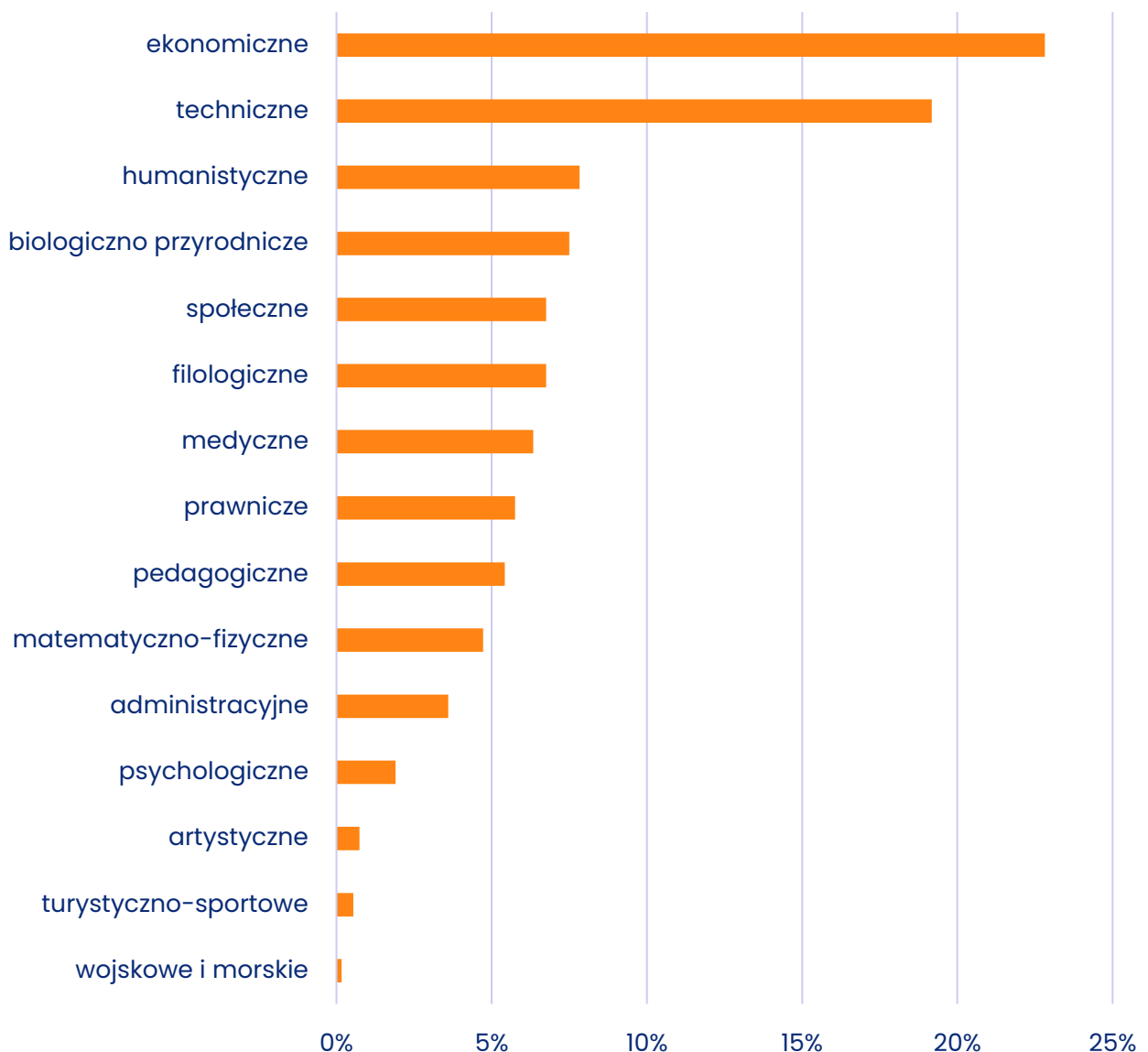
Na kolejnym wykresie przedstawiono wybrane uczelnie z największą liczbą wypełnionych ankiet.

Wykres 6: Uczelnie z największą liczbą wypełnionych ankiet

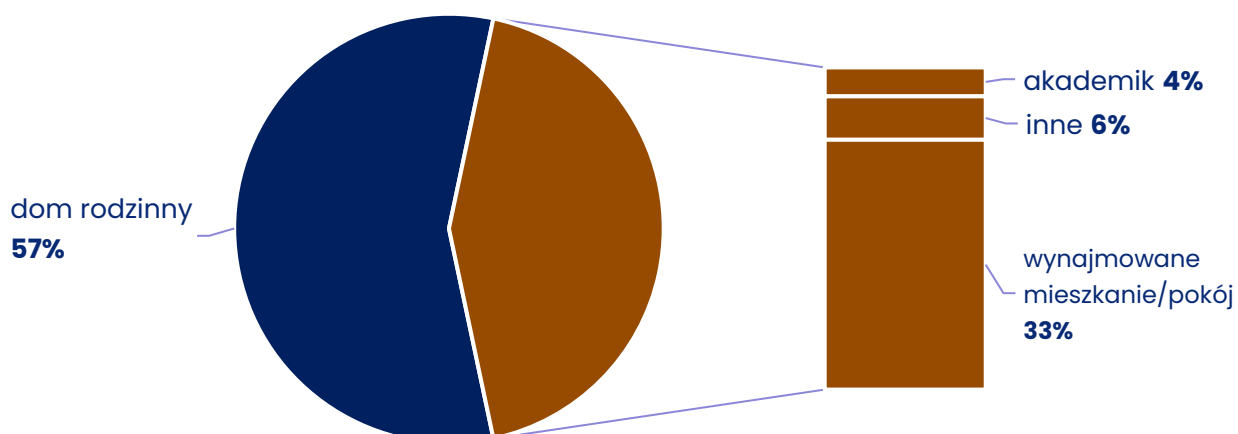
Ważnym elementem w poniższej analizie będzie również rozpatrywanie respondentów ze względu na typ kierunku studiów. Ankietowani studenci studiują różne typy kierunków – najczęściej wskazywało kierunki ekonomiczne i techniczne. Rozkład jest zbliżony do liczby studentów na danych typach kierunków studiów. Oto rozkład badanych respondentów.

Wykres 7: Typ kierunku studiów badanych respondentów

Na ostatnie pytanie dotyczące zbadania grupy studentów, najczęściej, bo przez 57% ankietowanych, wskazywano dom rodzinny, a najmniej akademik – jedynie 4%. Związane jest to z występującą w okresie badania pandemią. W celu uniknięcia przebywania w jak największym gronie osób studenci chętnie wybierają opcję wynajmu mieszkania/pokoju, stanowi to około 33% ankietowanych.

Wykres 8: Odpowiedzi na pytanie - Gdzie obecnie mieszkasz?

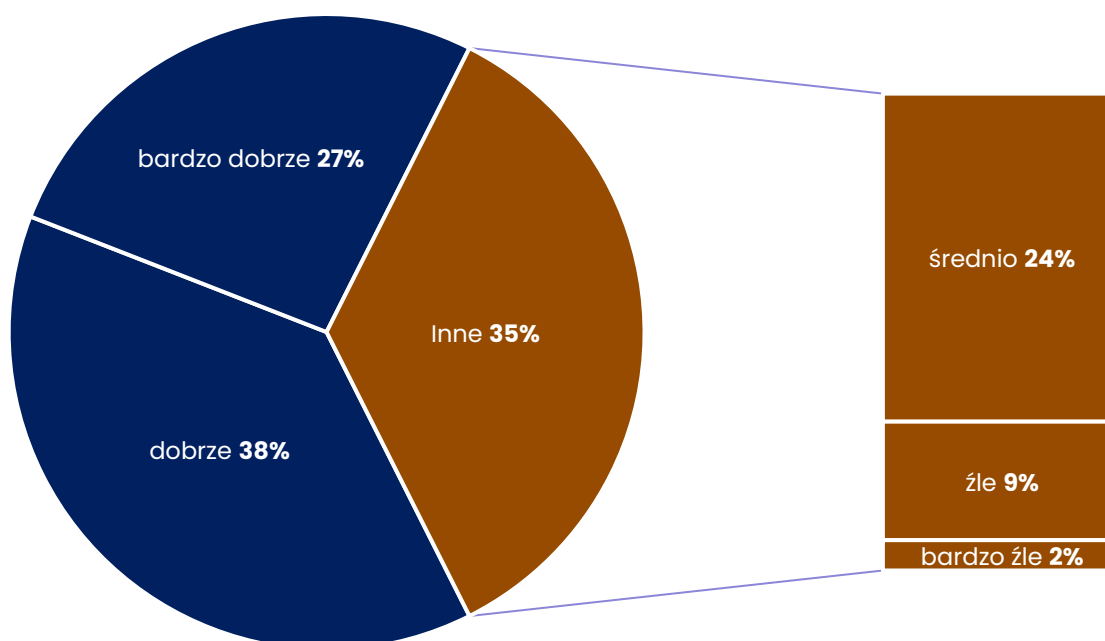

Analiza pytań kwestionariuszowych

W ankiecie zapytano studentów o ocenę poziomu nauki zdalnej na ich uczelni. Ankietowani mogli ocenić w skali od 1 (bardzo źle) do 5 (bardzo dobrze). Pytanie to można potraktować jako indeks satysfakcji studentów z zajęć online. Średnia plasuje się na poziomie 3,78, a mediana wynosi 4.

Blisko 65% studentów jest zadowolona z poziomu nauki zdalnej na ich uczelni, wybierając odpowiedź 4 i 5. Zaledwie 2% ankietowanych uznało, iż poziom ten jest bardzo zły.

Wykres 9: Jak oceniasz poziom nauki zdalnej na Twojej uczelni?

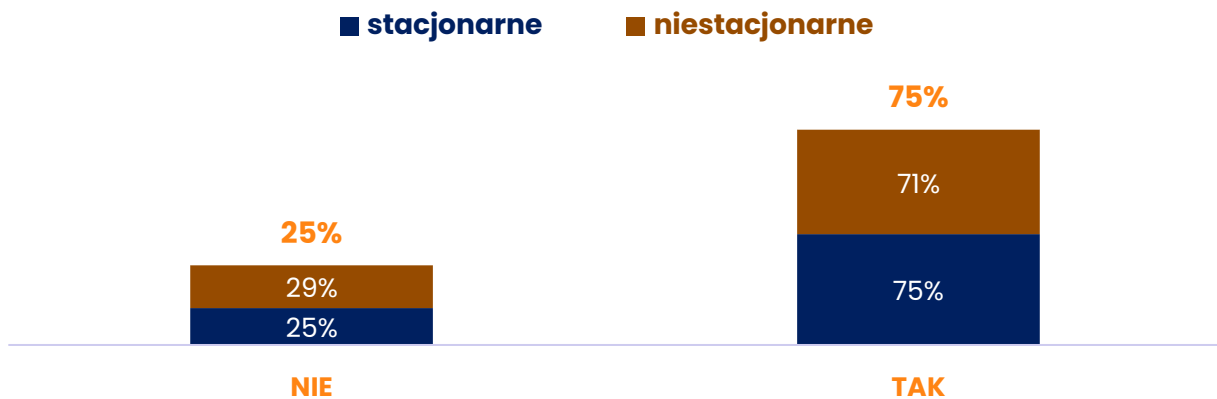
Biorąc pod uwagę studentów, którzy mieli okazję studiować stacjonarnie, a więc takich, którzy mają porównanie poziomu nauki stacjonarnej i zdalnej, otrzymuje się wyniki bardzo zbliżone. Najczęściej wskazywaną oceną jest ocena 4 i jest wskazywana przez 37% badanych

studentów, a więc o 1 punkt procentowy mniej niż z ogółu badanych studentów. Średnia dla tej grupy wynosi 3,77.

Analizując wartości odpowiedzi *bardzo dobrze* i *dobrze* w stosunku do roku studiów, można dojść do wniosku, iż badani studenci II roku studiów są najbardziej zadowoleni z zajęć zdalnych na swojej uczelni (blisko $\frac{3}{4}$ odpowiedzi z oceną 4 i 5). Natomiast mniej niż połowa studentów pierwszego roku wskazała wartości 4 i 5. Ponadto ponad 70% studentów kierunków administracyjnych, ekonomicznych oraz pedagogicznych jest zadowolonych z poziomu zajęć na ich uczelni. Natomiast odsetek studentów zadowolonych na kierunkach technicznych, medycznych oraz wojskowych i morskich nie przekracza 60%.

Kolejnym pytaniem było pytanie filtrujące, które miało za zadanie rozdzielić studentów, którzy studiowali w przeszłości stacjonarnie od tych, którzy nigdy wcześniej nie studiowali stacjonarnie. Dokładnie $\frac{3}{4}$ studentów miało wcześniej zajęcia na uczelni, jednocześnie jest to 75% studentów na studiach stacjonarnych. Dokładnie $\frac{1}{4}$ studentów nie miało wcześniej zajęć na uczelni – jest to 29% studentów studiów niestacjonarnych.

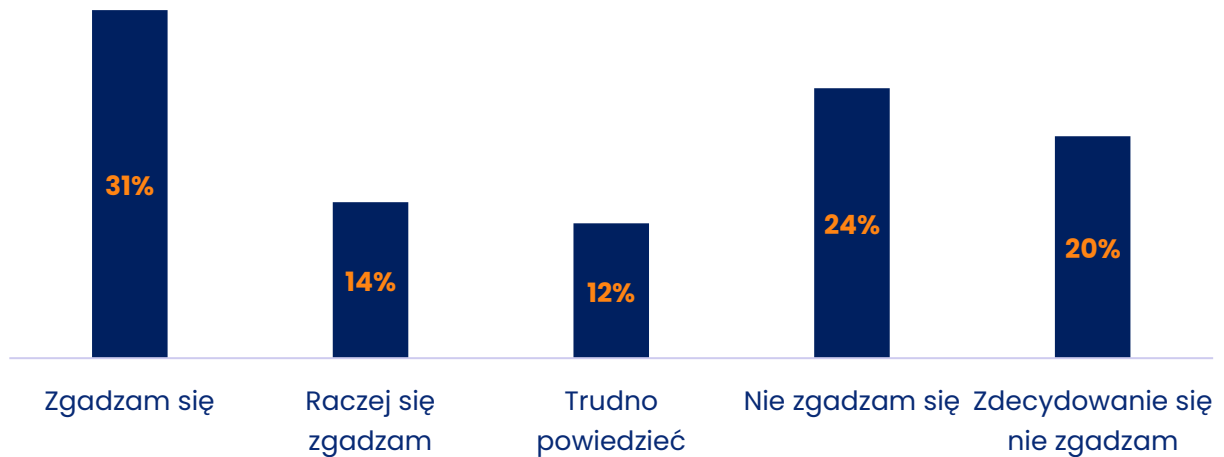
Wykres 10: Czy studiowałeś_eś już stacjonarnie podczas swojej edukacji na uczelni?

Uwzględniając podział na typ kierunku studiów, studenci kierunków prawniczych i pedagogicznych (po 88% każde) mieli możliwość kształcenia stacjonarnie i zdalnie. Najczęściej tylko w formie zdalnej studiowali badani studenci kierunków turystyczno-sportowych.

W pytaniu dotyczącym spadku motywacji do nauki podczas zdalnej formy nauczania, **na które mogli odpowiedzieć tylko studenci, którzy wybrali poprzednio opcję, iż studiowali stacjonarnie**, najczęściej wskazywaną odpowiedzią było *zgadzam się*, co stanowiło 31% odpowiedzi. Natomiast najmniej wskazywaną odpowiedzią było *Trudno powiedzieć* z 14% wskazań. Sumując odpowiedzi *zgadzam się* oraz *raczej się zgadzam* otrzymujemy, że 45% badanych studentów odpowiedziało na pytanie twierdząco. Sumując jednak pytania *zdecydowanie się nie zgadzam* oraz *nie zgadzam się* otrzymujemy bardzo podobny wynik wynoszący 44%. Różnica pomiędzy danymi grupami odpowiedzi wynosi więc 1 punkt procentowy.

Wykres 11: W okresie nauki zdalnej odczułam_em spadek motywacji do nauki:

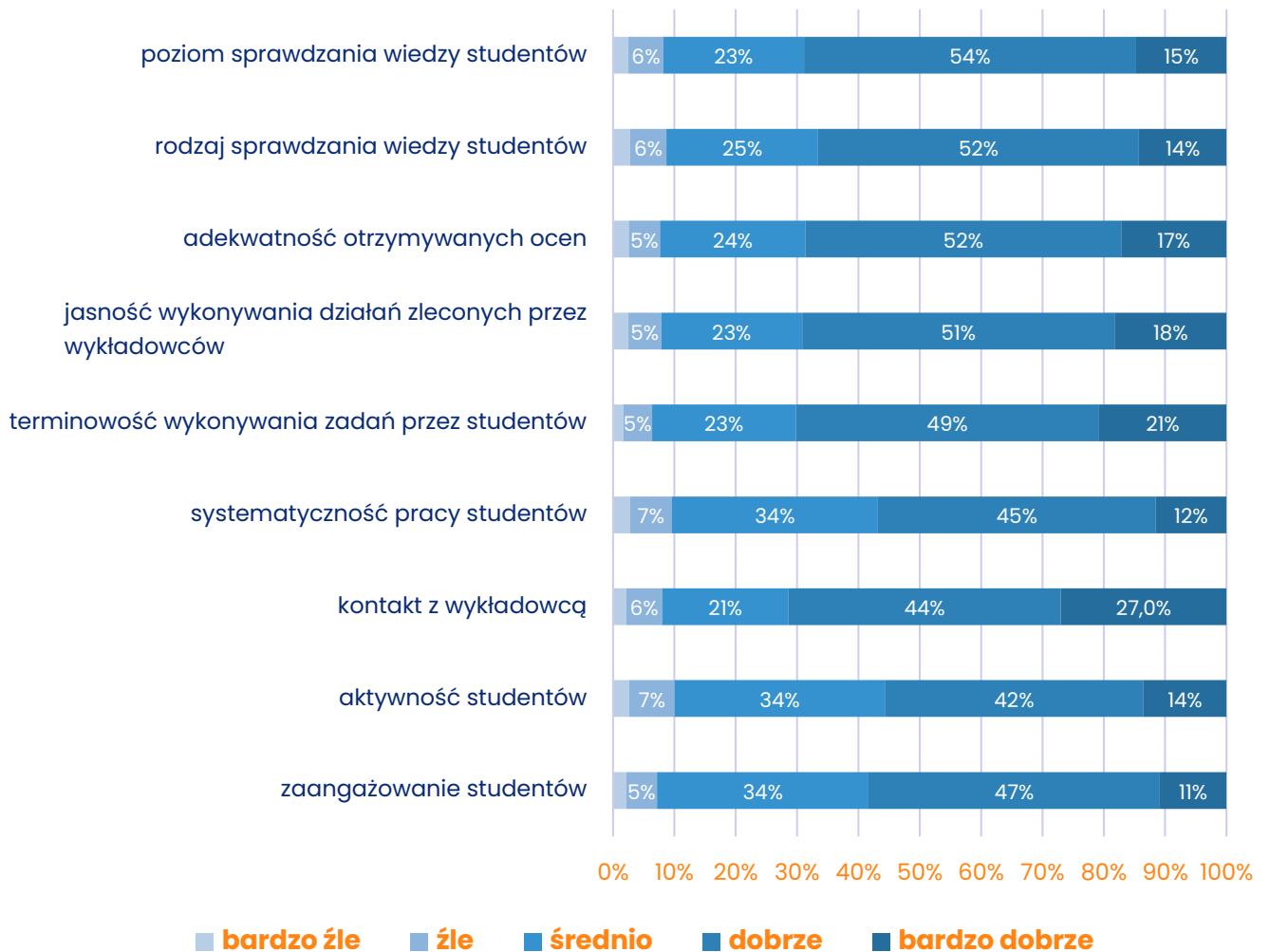
Bardziej zróżnicowany podział odpowiedzi występuje w przypadku uwzględnienia płci badanego studenta. Odpowiedź *zgadzam się* wybrało 29% kobiet oraz 34% mężczyzn. Natomiast odpowiedź *raczej się zgadzam* wybrało 13% kobiet i 16% mężczyzn. Odpowiedzi te pozwalają stwierdzić, że 42% badanych kobiet odczuło spadek motywacji do nauki podczas nauki zdalnej oraz taki sam spadek odczuło 50% mężczyzn.

Pytanie dotyczące motywacji do nauki podczas zdalnego nauczania ze względu na typ studiowanego kierunku przez respondenta pozwala stwierdzić, iż spadek motywacji do nauki najczęściej występuje wśród studentów kierunków artystycznych, matematyczno-fizycznych, medycznych, psychologicznych, wojskowych i morskich. Natomiast studenci kierunków administracyjnych oraz filologicznych nie zgodzili się, iż ich motywacja znacząco spadła.

Typ kierunku studiów	Zgadzam się	Raczej się zgadzam	Trudno powiedzieć	Nie zgadzam się	Zdecydowanie się nie zgadzam
administracyjne	21%	13%	13%	36%	18%
artystyczne	43%	14%	0%	29%	14%
biologiczno-przyrodnicze	29%	16%	16%	21%	18%
ekonomiczne	31%	14%	11%	24%	19%
filologiczne	31%	8%	11%	26%	24%
humanistyczne	34%	9%	9%	20%	27%
matematyczno-fizyczne	31%	20%	10%	22%	17%
medyczne	38%	12%	11%	23%	16%
pedagogiczne	23%	17%	13%	27%	20%
prawnicze	30%	11%	10%	28%	20%
psychologiczne	37%	14%	9%	17%	23%
społeczne	33%	16%	11%	23%	17%
techniczne	29%	15%	14%	23%	20%
turystyczno-sportowe	17%	0%	67%	17%	0%
wojskowe i morskie	33%	33%	33%	0%	0%

Następnie zapytaliśmy ankietowanych, **którzy poprzednio również zaznaczyli, iż studiowali już stacjonarnie** na uczelni, o ocenę kilku aspektów dotyczących nauki stacjonarnej. Biorąc pod uwagę wszystkie poruszone aspekty, można stwierdzić, iż studenci dobrze postrzegają wszystkie zadane kwestie podczas kształcenia w trybie stacjonarnym. Odsetek ankietowanych, którzy oceniają poruszone aspekty źle lub bardzo źle nie przekracza 10% w każdym przypadku.

Wykres 12: Oceń poniższe aspekty podczas nauki stacjonarnej:

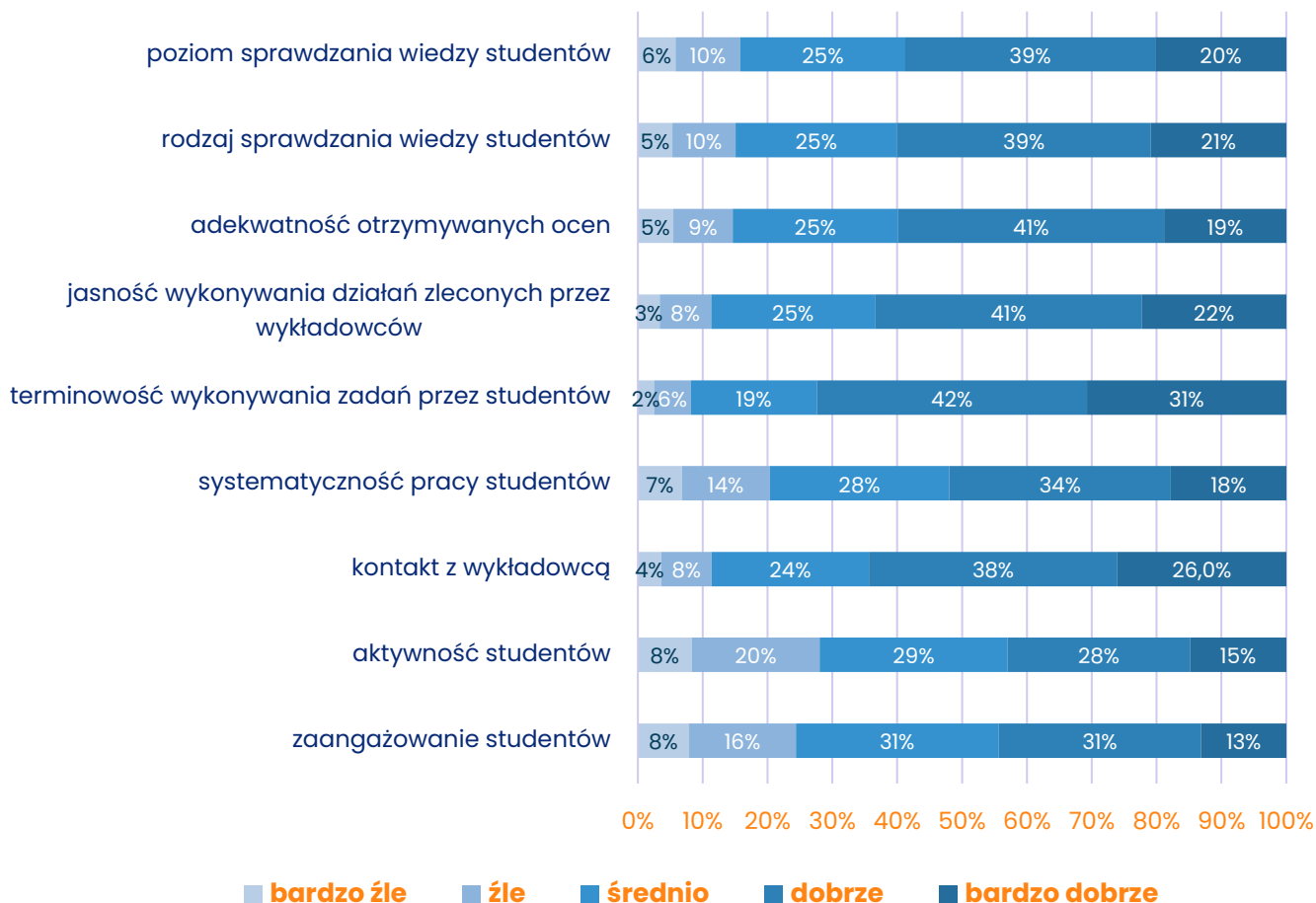

Rozkład próby poszczególnych ocen dla każdego aspektu jest podobny. Najlepiej oceniany jest aspekt dotyczący kontaktu z wykładowcą – 71% ocenia jako dobrze i bardzo dobrze.

W kolejnym pytaniu zapytano **wszystkich ankietowanych** o ocenę tych samych aspektów podczas nauki zdalnej. Odpowiedzi wszystkich ankietowanych w porównaniu z ankietowanymi, którzy mogli również wyrazić opinię na temat nauki stacjonarnej, są bardzo mocno skorelowane, co potwierdza współczynnik korelacji bliski 1 oraz różnice wahające

się o 1 punkt procentowy. Adekwatne będzie porównanie całej próby odpowiadającej na to pytanie do próby z pytania poprzedniego.

Wykres 13: *Oceń poniższe aspekty podczas nauki zdalnej:*

Rozpatrując aspekty w podziale na płeć lub wiek badanych, można zauważyć, że odpowiedzi kształtują się podobnie.

Bardzo ważnym aspektem jest poziom sprawdzania wiedzy studentów, który studenci oceniają w większości dobrze i bardzo dobrze. Natomiast warto zwrócić uwagę na fakt, iż podczas nauki zdalnej oceniono bardziej krytycznie ten aspekt. 16% ankietowanych uważa, że poziom przekazywanych zagadnień jest zły lub bardzo zły, co daje podwojoną wartość w stosunku do oceny podczas kształcenia w budynku uczelni. W przypadku oceny

rodzaju sprawdzania wiedzy oraz adekwatność otrzymywanych ocen, odpowiedzi ankietowanych są bardzo zbliżone do poprzedniego aspektu.

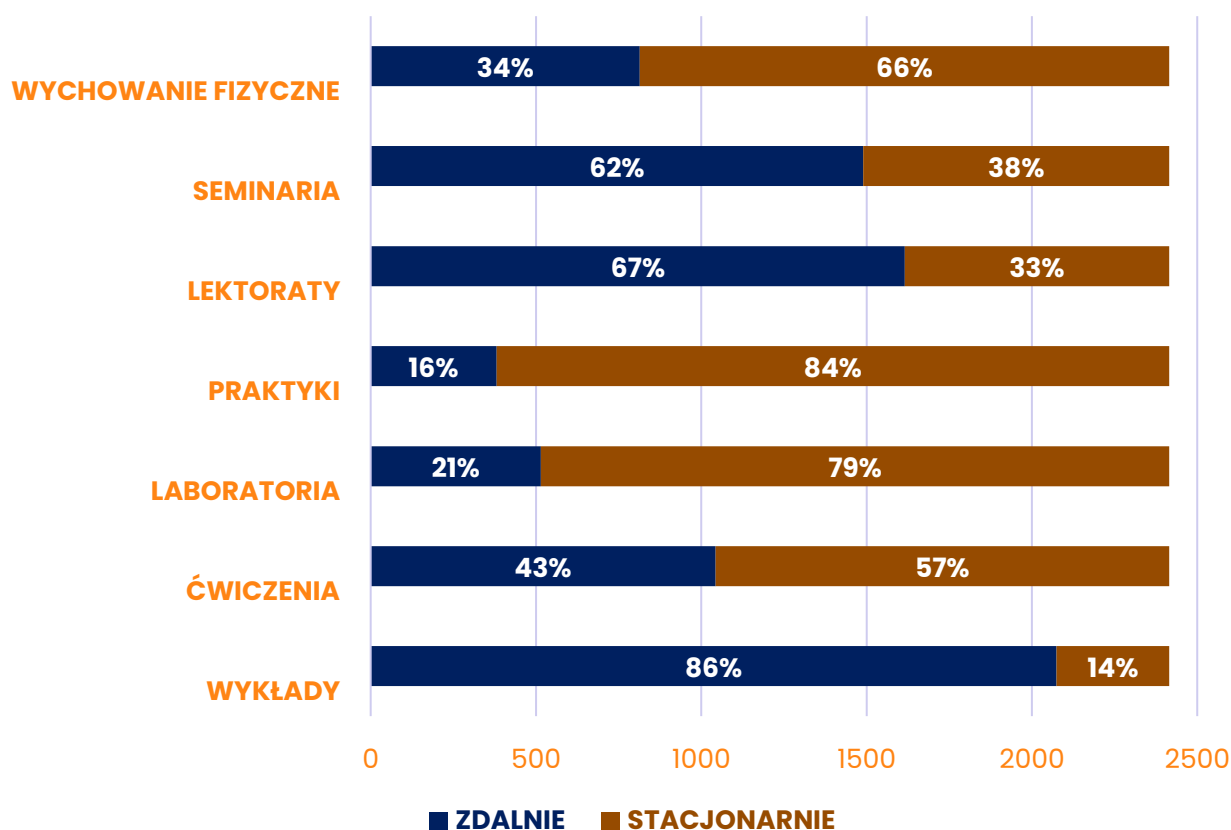
Biorąc pod uwagę jasność wykonywania działań zleconych przez wykładowców, studenci prawie identycznie oceniają ten aspekt porównując naukę stacjonarną i zdalną. Terminowość wykonywania zadań przez studentów oceniana jest bardzo wysoko, przy nauce zdalnej – 72% ankietowanych ocenia ją pozytywnie. Różnice można dostrzec, gdy przyglądamy się ocenom dotyczącym systematyczności pracy studentów. Ankietowani w 20% oceniają źle lub bardzo źle podany aspekt przy nauce zdalnej, natomiast 52% ocenia dobrze lub bardzo dobrze. Aspekt został zdecydowanie lepiej oceniony podczas nauki stacjonarnej (zaledwie 10% wskazało *bardzo źle* lub *źle*).

Kontakt z wykładowcą oceniany jest zdecydowanie lepiej podczas nauki stacjonarnej. Należy zwrócić szczególną uwagę na przyznanie oceny bardzo dobrej, której odsetek ankietowanych jest na takim samym poziomie wynoszącym 27%.

Najbardziej negatywnie ocenianymi aspektami podczas nauki zdalnej, jak i stacjonarnej, są zaangażowanie i aktywność studentów. Ponadto, studenci trzy razy częściej wskazywali ocenę *źle* podczas nauki zdalnej.

Ankietowani preferują, aby w formie zdalnej odbywały się wykłady (86%), lektoraty (67%) oraz seminaria (62%). Natomiast w formie stacjonarnej: praktyki (84%), laboratoria (79%), wychowanie fizyczne (66%) oraz ćwiczenia (57%).

Wykres 14: Jaki tryb prowadzenia zajęć powinien być na Twojej uczelni?

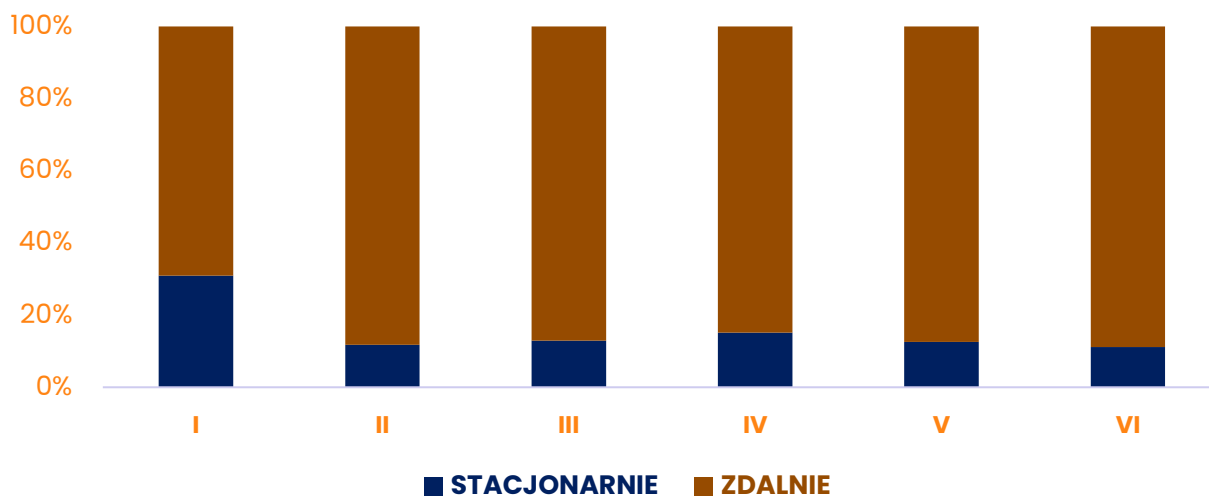

Warto jednak zauważyć, że ćwiczenia w formie stacjonarnej są preferowane przez studentów stacjonarnych – 58%, a 57% studentów studiów niestacjonarnych preferuje ćwiczenia w trybie zdalnym.

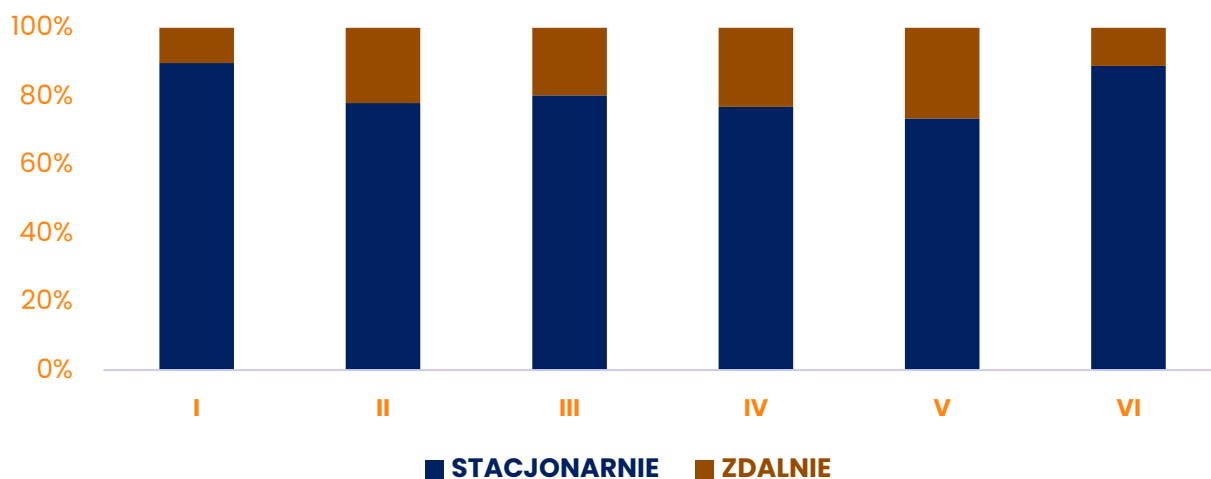
Biorąc pod uwagę rozkład preferencji ze względu na rok studiów, należy zwrócić uwagę na fakt, iż studenci pierwszego roku w 30% preferują wykłady w formie stacjonarnej, zaś rozkład pozostałych roczników jest podobny do siebie. W przypadku formy prowadzenia zajęć podczas

laboratoryjnych studenci I i VI roku studiów w prawie 90% uważają, że powinny odbywać się stacjonarnie.

Wykres 15: WYKŁAD

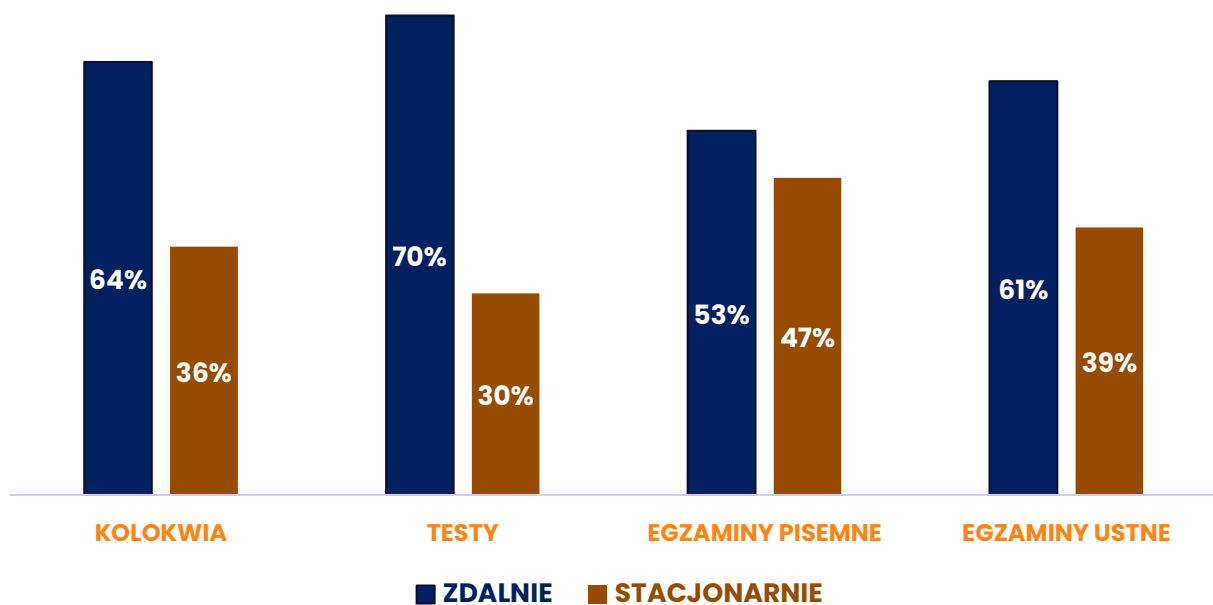

Wykres 16: LABORATORIA

Kolejne pytanie dotyczyło preferowanej formy zaliczeń na uczelniach wyższych. Okazuje się, że we wszystkich przypadkach studenci preferują zaliczenia zdalne.

Wykres 17: Jaki tryb zaliczeń przedmiotów powinien być na Twojej uczelni?

Biorąc pod uwagę podział na tryb studiów, warto zwrócić uwagę na fakt, iż studenci niestacjonarni zdecydowanie we wszystkich przypadkach preferują zdalną formę zaliczania. Studenci studiów stacjonarnych również preferują taką formę, ale średnia różnica między zdalnym, a stacjonarnym zaliczeniem jest znacznie mniejsza (21%) niż w przypadku studentów niestacjonarnych (50%). Warto zwrócić uwagę na egzaminy w formie pisemnej, gdzie studenci stacjonarni wskazali zdalną formę w 52% przypadkach, natomiast stacjonarną w 48%.

W pytaniu 15 została poruszona kwestia preferencji prowadzenia zajęć na odległość. Do wyboru były dwie opcje. Pierwszą z nich, którą wybrało **68%**

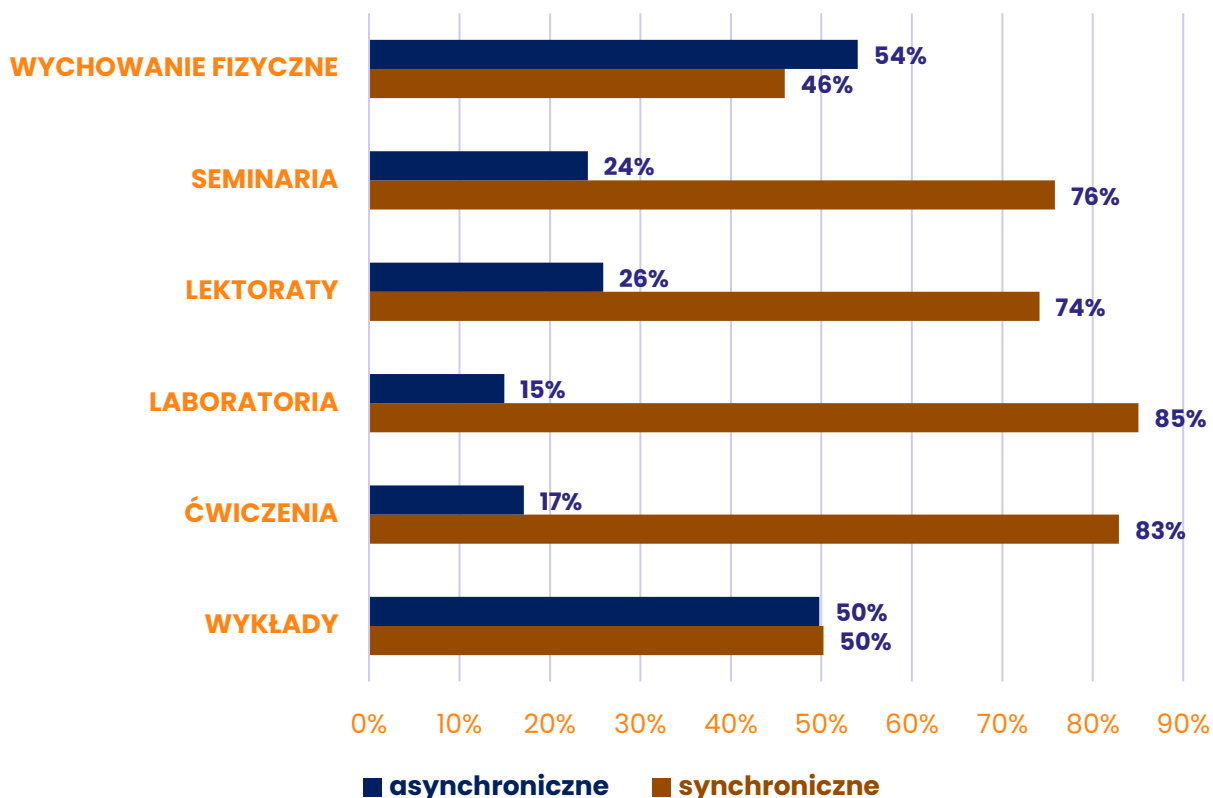
ankietowanych, było kształcenie synchroniczne, w którym studenci i wykładowcy uczestniczą w zajęciach w tym samym czasie, choć w różnych miejscach, a realizowane jest najczęściej przez wideokonferencje. Drugą możliwością był wybór kształcenia asynchronicznego, podczas którego studenci nie muszą uczestniczyć w sesjach jednocześnie z wykładowcą i które jest oparte głównie o pracę własną z materiałami zamieszczonymi przez wykładowcę.

Rozpatrując płeć czy rok studiów, można zauważyć, że rozkład odpowiedzi jest zbliżony do średniej ogólnej. Natomiast dzieląc ankietowanych według typu kierunku studiów możemy dostrzec, iż studenci kierunków turystyczno-sportowych, jako jedyna grupa, preferują kształcenie asynchroniczne. Warto dostrzec, iż studenci kierunków artystycznych, filologicznych, społecznych oraz wojskowych i morskich zdecydowanie preferują kształcenie synchroniczne, których odsetek ankietowanych przekracza $\frac{3}{4}$. Natomiast studenci kierunków medycznych, psychologicznych oraz matematyczno-fizycznych w około 40% wybrali kształcenie asynchroniczne.

W kolejnym pytaniu studenci mogli wyrazić konkretną opinię dotyczącą kształcenia synchronicznego i asynchronicznego z podziałem na rodzaj przeprowadzanych zajęć. Można dostrzec, iż ankietowani wybierali 50/50 formę kształcenia. Forma asynchroniczna okazuje się według ankietowanych najlepszą formą podczas zajęć z wychowania fizycznego. Natomiast ćwiczenia, laboratoria, lektoraty oraz seminaria przez ogół ankietowanych preferowane są w postaci synchronicznej. Należy zwrócić uwagę na odsetek preferencji formy synchronicznej podczas laboratoriów, który wynosi 85%. Rozpatrując podział na typy kierunków studiów, należy

zaznaczyć, że 64% ankietowanych studentów studiów medycznych preferuje wykłady w formie asynchronicznej.

Wykres 18: *Podczas nauki zdalnej lepszą formą kształcenia są/jest:*

Ostatnie pytanie w kwestionariuszu związane było z wyznaczeniem ogólnej opinii oraz obaw przed określonym trybem zajęć. 848 ankietowanych odpowiedziało na pytanie, które nie było obowiązkowe, co daje wynik 35% ogółu odpowiedzi. Przy takiej próbie możemy oceniać całą próbę badanych. Ponadto, rozkład odpowiedzi ze względu na wiek i rok studiów jest proporcjonalny oraz odchylenie standardowe nie przekracza 0,01 w stosunku do ogółu badanych.

Ankietowani bardzo chętnie opowiadają o swoich refleksjach dotyczących trybu zajęć na swojej uczelni, porównując tryb zdalny i stacjonarny.

Często studenci opowiadają również o spadku motywacji do nauki oraz o melancholijnym trybie dnia podczas kształcenia na odległość. Wskazują, że ten tryb ma wiele korzyści, do których zaliczają między innymi: oszczędność czasu i pieniędzy, możliwość studiowania kilku kierunków, łączenie pracy ze studiami.

Jednak najczęściej pojawiają się odpowiedzi dotyczące **stanu psychicznego studentów**. Wskazują, iż ich stan uległ pogorszeniu wskutek braku kontaktu z ludźmi, ciągłym przebywaniem w domu („Zaburzenia psychiczne podczas przebywania w domu”, „Boję się”, „Niepokoi mnie”, „Poza tym zajęcia powinny być zróżnicowane. Nie da się siedzieć 10 godzin przed laptopem.”).

Ponadto duża część wskazuje na brak nabywania umiejętności praktycznych podczas nauki zdalnej, co powoduje słaby poziom wiedzy oraz brak zdobycia umiejętności praktycznych, które są wymagane po ukończeniu studiów.

Ankietowani wskazują zalety zajęć hybrydowych, tam, gdzie to możliwe. Często opisują wykłady w formie zdalnej, na których przedstawiana jest prezentacja, a zaliczeniem jest końcowy egzamin. Nie wyobrażają sobie zajęć praktycznych na laboratoriach i ćwiczeniach w formie zdalnej – wskazują, iż kontakt z prowadzącym jest konieczny. („Opcja hybrydowa powinna zostać na lata: wykłady zdalnie”, „Ćwiczenia albo laboratoria bazujące na sprzęcie z uczelni powinny odbywać się

stacjonarnie, ponieważ na pozostałych i tak korzystamy z własnego sprzętu, który trzeba transportować na uczelnię".)

Podsumowanie

Wyniki naszego badania pokazują wyraźnie, że temat trybu zajęć na uczelniach wyższych nie jest łatwy i nadal wiąże się z wyraźnymi wyzwaniami i silnymi emocjami. Niewątpliwie studenci tęsknią za akademickim życiem, ale również dostrzegają korzyści w rozwiązaniach cyfrowych, co stanowi grunt do uwzględnienia hybrydowego modelu nauczania.

Nagłe przejście na inny tryb nauczania wymaga odpowiedniego przygotowania technologicznego. Efektywne wprowadzanie w życie dostępnych platform do nauki zdalnej może wprowadzić większy komfort nauki i wyeliminować część obaw studentów poprzez stworzenie przestrzeni do utrzymywania relacji społecznych.

Wyniki raportu wskazują, że należy rozważać tryb prowadzenia zajęć zależnie od grup studentów, szczególnie z podziałem na typ kierunku studiów oraz rodzaj zajęć. Równie ważnym kryterium jest rok studiów, szczególnie na kierunkach technicznych.

Niniejszy raport może stanowić podstawę do dalszych badań, skierowanych do studentów konkretnych uczelni i kierunków studiów, z uwzględnieniem specyfiki prowadzonych zajęć.

Autorzy raportu:

Sebastian Kuc
Karolina Grzesiak
Kamil Golemo
Maciej Szaszkiewicz

Opracowanie graficzne:

Sebastian Kuc
Natalia Marciniak

Warszawa 2021

Niezależne Zrzeszenie Studentów
ul. Krakowskie Przedmieście 20/22 lok. 21
00-325 Warszawa